

6. Карамушка Л. М. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (на матеріалі діяльності комерційних організацій) / Л. М. Карамушка, М. Г. Ткалич. – Київ – Запоріжжя : Просвіта, 2009. – 260 с.
7. Конвенція ООН «Про права дитини», [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
8. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Кремень В. Г. Людиноцентризм в освіті: сучасний напрям розвитку духовності нації / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 2. – С. 17-30.
10. Мазурик Лариса. Тренінг як ефективна форма роботи з обдарованими дітьми в системі позашкільної освіти / Лариса Мазурик // Історія України. – 2009. – № 6. – С. 10–11.
11. Матеріали Державної служби якості освіти України, Моніторинг системи освіти 2016, презентація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/diialnist/168-diialnist/monitorynh-systemy-osvity/monitorynh-systemy-osvity-2016/194-monitorynh-systemy-osvity-2016>.
12. Матеріали, підготовлені МОН до Всеукраїнського форуму працівників позашкільної освіти 28.10.2016 р.
13. Мосякова І. Ю. Концептуальні основи модернізації змісту позашкільної освіти : практико орієнтований посібник : електронне видання / І. Ю. Мосякова. – Київ : Педагогічна думка, 2018. – Ч. 1. – 121 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/712081>.
14. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : Педагогічна думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21. (До 25-річчя незалежності України)
15. Панок В. Організація діяльності психологічної служби в ПНЗ / В. Панок // Позашкільля. – 2012. – № 5. – С. 51–53.
16. Пустовіт Г. П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1-9 класів у позашкільних навчальних закладах: Монографія. – К. – Луганськ: Альма-матер, 2004. - 540 с.

СУЧАСНА ШКОЛА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ SMART-СУСПІЛЬСТВА

д-р. пед. наук, професор Калініна Людмила Миколаївна
ORCID ID: 0000-0003-0534-6089

*Інститут педагогіки НАПН України
Україна*

Нинішній світ, як і школа, є іншими ніж 25 і 5 років тому. Що є важливим сьогодні – через рік, три або п'ять років, за хвилину або мить може втратити сенс. Яким буде світ у найближчому майбутньому? Глобалізаційні контури майбутнього нового світу й орієнтири його розвитку нині ледве проглядаються. Обриси нового світу, наступного етапу цивілізаційного розвитку цифрового суспільства такого, як Smart-суспільство, та Smart-школи

як міні-суспільства в ньому є вкрай дискусійними, як у теоретичному, так і емпіричному вимірах та є предметом розгляду та обговорення на щорічних форумах у Давосі. Безперечно, треба знати, що вже змінюється зараз, а що ще має змінитись. Якими мають бути результати цих змін для кожної людини, суспільства і світу загалом?

Прогнози розвитку майбутнього світу є взаємопов'язаними з системним аналізом й аналізом його нинішнього стану та типу суспільств і їх векторів розвитку, прогнозуванням і моделюванням шкіл як міні-суспільств, адекватних його цивілізаційному розвитку. Прогнози розвитку зазвичай розглядають у взаємозв'язку із занепадом. Прообрази первісної школи мають філософські витoki та пов'язані з такими відомими філософами як Сократ, Платон, Плутарх. Отже, первісну діалогічну школу Платона [5, с. 149], «сократичну школу» Сократа [5, с. 148] («діалог Платона», проблемні запитання Сократа: «що має знати людина; як вона має жити і практично діяти?» [2, с. 1006; 5, с. 148], навчальні заняття і «вільні бесіди філософів із учнями і послідовниками») створювали люди задля людей і заради розвитку людей. Саме платонівська ідеєю Розуму, структурована Арістотелем [5; с. 78], є субстратом розвитку Smart-школи цифрового суспільства та майбутнього етапу її розвитку в Smart-суспільстві 5.0. Адже саме за таких умов іманентно притаманною буде тенденція адекватного розвитку явищ, процесів й об'єктів відповідному типу розвитку суспільства.

Сучасна школа є частиною світу, сучасного інформаційного/цифрового суспільства та цифрової цивілізації, а отже – має змінюватись та реагувати на їх виклики. А якщо суспільство розвивається в різних напрямках одночасно, так, як, наприклад, сучасне інформаційне суспільство в Україні, то і школа має розвиватися в таких самих векторах розвитку. Саме виклики та напрями розвитку суспільства і детермінують його назви, яких на сьогодні існує багато, а саме: активне демократичне суспільство, відкрите суспільство, суспільство освіченого загалу, технологічне суспільство, ринкове суспільство, суспільство економіки знань, громадянське, інноваційне тощо.

Тому постає важливе питання: як буде розвиватися сучасна школа, зважаючи на різні вектори розвитку сучасного інформаційного/цифрового суспільства, чинники впливу на неї та на його виклики. І чи буде школа одночасно розвиватися однаково за всіма напрямками суспільного розвитку та відповідати викликам і особистісним запитам? Але для будь-яких цивілізацій, для кожної людини будь-якого суспільства і для держави важливими були і є споконвічні запитання: «Що таке школа?», «Якою є ця школа нині, і зокрема для власної дитини?», «Якою буде школа через п'ять або десять років?». Однозначні відповіді на ці та багато інших питань навряд чи можна знайти, оскільки їх існує багато. Цими важливими питаннями переймалося не одне покоління, й на сьогодні вони також є конче важливими для всіх, хто має дітей і хто безпосередньо або опосередковано причетний до школи.

Школа як міні-суспільство завжди віддзеркалювала суспільство через світогляд, ідеї, відносини між людьми, основою яких є етично-правові норми та цінності, традиції, моделі та інші цивілізаційно культурні конструкти.

Нині в освітньому просторі країни, як і в освітньому просторі Миколаєва, існує багато різних шкіл, але не всі їх типи можна знайти в офіційних статистичних збірниках і мережі закладів загальної середньої освіти (надалі ЗСО). Це такі школи, як: інноваційна школа, класна школа, громадсько-активна школа, відкрита школа, демократична школа, цифрова школа, вільна школа, е-школа, мережна школа, школа соціального партнерства; школа, що навчається; цифрова школа, відкрита школа, бізнес школа, школа успіху, інноваційна школа, школа радості, ефективна школа та інші, про які інформацію представлено в ЗМІ, Інтернеті на офіційних сайтах державних, комунальних і приватних шкіл. Постає питання: чи можна вважати ці заклади освіти «Новою українською школою» і що їх об'єднує? Ці типи шкіл відбулися за спільної участі педагогічної спільноти в міжнародних проектах у співпраці із зарубіжними партнерами шляхом реалізації одного або кількох інноваційних пріоритетів, стратегій, напрямів діяльності, актуальних для освітян. Так ці креативні інноваційні проекти, моделі та концепції шкіл, презентовані освітянам України і світовій спільноті можуть слугувати базисом і для розбудови Нової Української школи, оскільки їх об'єднує не лише інноваційність, креативність, концептуально-філософські засади дитино(людино)центризму в дії [3], а ще й такий характерний феномен як авторство. Ці школи дійсно є новими і створеними, як і всі названі вище, на законодавчо-правових засадах для дітей і їх особистісного розвитку, мають відповідний офіційний, переважно проектний статус або мають свідчення про авторські ідеї та концепції. Різняться назви шкіл, які беруть участь у проектах більшою мірою бажанням педагогічної спільноти до інноваційних змін, емоційною привабливістю та комфортними умовами для життєдіяльності дітей, їхніх батьків і громади, вони є центром активного громадського життя, максимально розкривають здібності та таланти дітей, забезпечують рівний доступ та якісну освіту європейського ґатунку. Але все-таки ці школи є ще й новаторськими та авторськими через новизну та оригінальність авторських ідей, покладених в основу діяльності креативних колективів професіоналів, які їх втілюють та які очолюють керівники з інноваційним типом мислення.

Як свідчить багаторічний досвід співпраці наукового колективу відділу економіки та управління ЗСО Інституту педагогіки НАПН України з органами управління освітою та з педагогічними колективами шкіл міста Миколаєва, які мають чверть столітній унікальний досвід створення авторських виховних систем і науково обґрунтованих систем управління ними, їх системне впровадження забезпечує здобуття учнівських перемог, не лише в навчанні, а й у різних видах діяльності, формування гідних громадян України, які пишаються славним містом кораблів і власною державою, є здатними майстерно розбудовувати її сучасне та майбутнє. У такому ракурсі усі заклади освіти міста Миколаєва та експериментальні заклади освіти відділу економіки та управління ЗСО є авторськими, оскільки мають унікальні інноваційні концепції їх розвитку, стратегіями та здобутки. Крім того, зважаючи на визначення галузевого міністра, вони належать і до нової української школи. «...Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головна мета – створити школу, у якій буде

приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті. НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння...».

Процес реалізації Концепції державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова Українська школа» розраховано на період до 2029 року й у 2018/2019 н. р. відповідно до окреслених цілей, завдань і змін, спрямованих на модернізацію школи як важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку та конкурентоспроможності України. Діяльність наукового колективу Інституту педагогіки та відділу економіки та управління загальною середньою освітою є спрямованою на виконання цієї масштабної соціально значущої роботи спільно з педагогічними колективами експериментальних закладів освіти та Асоціації керівників шкіл України, з результатами співпраці яких можна ознайомитися на сайті Інститут педагогіки НАПН України (<http://www.undip.org.ua/>) та електронній бібліотеці Національної академії педагогічних наук України (<http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/emcsed/>).

Відповідно до завдань НДР, співпраці з педагогічними колективами, органами управління, громадськими організаціями та ОТГ критично аналізуємо недоліки та прорахунки в управлінській діяльності, спільно розробляємо ефективні стратегії інноваційного розвитку закладів освіти різних типів на майбутнє в глобалізаційному контексті. Спільні зусилля наукової та педагогічної спільноти й громадськості на партнерських засадах, як підтверджує багаторічний досвід, сприяють творчому натхненню для успішного вироблення авторських ідей та реалізації авторських задумів, модернізації освіти та управління нею, формуванню нових поколінь щасливих, свідомих і креативних громадян, у яких є територіально цілісна незалежна Україна, мирне небо над головою й омріяне щасливе майбутнє нації. У Smart-суспільстві 5.0 має бути нова модернізаційна версія НУШ як Smart-школи з іманентно притаманними їй ознаками, людьми з розвиненим розумовим, соціально та емоційним інтелектом, Smart-інфраструктурою, Smart-технологіями й засобами, авторською інноваційною концепцією тощо. Зрозуміло, що врахування ретроспективного суспільного розвитку шкіл та розв'язання окреслених вище концептуальних і практико орієнтованих завдань є можливим за умови демократичного устрою Smart-суспільства 5.0 цифрової доби, базованого на принципі «вільна людина – розвинене активне демократичне суспільство – сильна держава», устрою, за якого народ сприймає цифрову демократію як свідомо визначену власну владу, а не проголошену ідей і ухвалення доленосних для країни та кожної особистості рішень. Запровадження демократії потребує «наполегливої праці, зусиль і терпіння з боку усіх громадян, які мають бути об'єднані не тільки ідеями демократії, миру, соціальної рівності, національною ідеєю, вірою в її успішну реалізацію як якісно іншої форми правління за тих умов, які склалися в суспільстві та які володіють компетентностями й технологіями демократизації соціальних процесів»

[1, с. 2]. Де і як формується вільна людина, для якої демократія та громадянське суспільство є природним звичайним середовищем, хоча найбільш непізнаним? Звісно, перш за все, у родині, соціальних інституціях, у школі як провідному освітньому інституті, цифровому освітньому просторі України та світу. Завданнями сьогодення в освіті є формування молодого покоління з високим рівнем сформованості людської і громадської гідності, забезпеченого правовими гарантіями та заслужено наданими духовними та матеріальними благами, яке реально здатне сприйняти, оцінити, а головне – впроваджувати та розвивати ідеї демократії та ідеї соціальної рівності для розв'язання соціально значущих питань загальнонаціональної ваги, навчити учнів не лише жити в умовах сучасної держави, дотримуватися її законів, відстоювати власні права та шанувати права інших людей, а й практично реалізувати ці знання під час власної життєдіяльності та самореалізації. Як підтверджує практика, докорінне реформування системи освіти як важливої соціальної сфери нашої країни [4] розпочато одночасно за усіма рівнями освіти. Але визначення законодавчо-правових і концептуальних засад державної освітньої політики не вирішує проблему їх миттєвого запровадження та ефективної реалізації на демократичних засадах у країні, а потребує насамперед усвідомлення ролі родини, школи та держави в розвитку кожної особистості, у сформованості особистісних потреб у запровадження демократії та бажання громадян брати особисту відповідальність за розвиток громадянського суспільства в Україні та спрямування всіх консолідованих рішень на розвиток сильної конкурентної країни.

Список використаних джерел:

1. Калініна Л. М. Проблеми та реалії державно-громадського управління освітою на сучасному етапі розвитку демократичного суспільства. *Постметодика*. 2012. № 3. С. 2.
2. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. Київ: Т-во «Знання» України, 2010. 385 с.
4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови); за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка, 2016. 448 с. Бібліогр.: с. 21. (До 25-річчя незалежності України).
5. Історія філософії: словник / за ред. професора В.І. Ярошовця. Київ : Знання, 2012. 1087 с.